

ZULFIYA ISROILOVA ZAMONDOSHLAR XOTIRASIDA

Eraliyeva Shohsanam Muzaffar qizi
Toshkent Tibbiyot akademiyasi talabasi

Annatatsiya; siz ushbu maqolada zulfiya Isroilovanning zamondoshlari xotirasida qanday muhirlanib qolgan ekanligini bilib olasiz. Maqolada O'zbekiston Xalq Shoirlari, qahramonlari Erkin Vohidov, Abdulla Oripovlarning xotirasida Zulfiya Isroilovanning o'rni haqida so'z yuritiladi. O'zbekiston xalq shoiri Zulfiya Isroilova haqida "Eng avvalo, muhtaram Zulfiya opamizni kattayu kichik adiblar qatori men ham chin dildan muborakbod etaman. Zulfiya opa deganda daf'atan ko'z oldimizda turfa chechaklar bilan ziynatlangan bir chamanzor namoyon bo'ladi. Bu gulzor go'zal she'riyatning muattar bo'ylari bilan orolangandir. Fazilatlar sarchashmasida Zulfiya opaning shoiralik iqtidori turar ekan, bu iqtidor shoiramizning nomini jahonga tanitgan oliy belgidir. Zulfiya opa suhbatlarida, maqolalarida o'zlarini g'oyatda kamtarin tutib, kam ijod qilganliklarini chiroyli bir nadomat bilan aytib turadilar. Bu gaplar chindan ham kamtarlik va samimiyat tufayli aytilgan"-deydi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston xalq shoiri, O'zbekiston qahramoni, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov, vafo.

Аннотация: В этой статье вы узнаете, какой Зульфью Исраилову запомнили ее современники. В статье говорится о месте Зульфийи Исраиловой в памяти народных поэтов Узбекистана, героев Эркина Вахидова, Абдуллы Орипова. О народной поэтессе Узбекистана Зульфийи Исраиловой: «Прежде всего, я искренне поздравляю нашу уважаемую сестру Зульфью, а также великих и малых писателей. Когда мы думаем о сестре Зульфийи, мы внезапно видим луг, украшенный маленькими цветами. Этот цветник окружен прекрасными стихами. Поскольку поэтический талант Зульфийи находится в смеси достоинств, то этот талант является высшим знаком, сделавшим имя нашей поэтессы известным миру. В своих интервью и статьях сестра Зульфийа ведет себя очень скромно и с прекрасным сожалением говорит, что сделала мало. «Эти слова были сказаны из смирения и искренности».

Ключевые слова: Народный поэт Узбекистана, герой Узбекистана Эркин Вахидов, Абдулла Орипов, верующий

Annotation: In this article, you will find out how Zulfia Israilova was remembered by her contemporaries. The article talks about the place of Zulfia

Israilova in the memory of People's Poets of Uzbekistan, heroes Erkin Vahidov, Abdulla Oripov. About the People's Poet of Uzbekistan, Zulfia Israilova, "First of all, I sincerely congratulate our respected sister Zulfia, as well as great and small writers. When we think of sister Zulfiya, we suddenly see a meadow decorated with small flowers. This flower garden is surrounded by beautiful poems. As Zulfia's poetic talent is in the mix of virtues, this talent is the supreme sign that made the name of our poet known to the world. In her interviews and articles, Sister Zulfia behaves very modestly and says with a beautiful regret that she has done little. "These words were said out of humility and sincerity."

Key words: People's poet of Uzbekistan, hero of Uzbekistan, Erkin Vahidov, Abdulla Oripov, faithful.

Shoirlik nima? Ming yillardan qolgan bu savolga har bir davr o`z javobini berishga intiladi. Darhaqiqat, u hunarmi, san`atmi? Tafakkurni lol qiluvchi sehrmi? Va yo hech kim hech qachon anglab eta bilmas mo`jizami? Bir zamonda shoirlikni jodu deb atadilar, odamlarni haq yo`lidan ozdirguvchi kufr dedilar. Boshqa bir zamonda uni payg`ambarlik darajasiga ko`tardilar. Bir davrda shoirlikni targ`ibotchilik-tashviqotchilik deb angladilar, boshqa bir davrda uni inson qalbi uchun, erk, saodati uchun kurashmoq, jang qilmoq deb bildilar. Zamonlar o`tdi, dunyoqarashlar o`zgardi, dinlar, maslaklar, g`oyalar almashindi. Lekin shoir hamisha elning jigari bag`ridan bunyod bo`lgusi zurriyot, el xonadonining chirog`i, ertangi kunga etguvchi sadosi bo`ldi. Xalqning, davrning xotiroti bo`lib dunyoga keldi.

Shoirsiz yurt – bulbulsiz chaman, yulduzsiz osmon, mayoqsiz bandargoh. Shoir Bundan qirq yil muqaddam – ming to`qqiz yuz qirq to`rtinchi yilda O`zbekiston Davlat nashriyoti mo`jizaga bir she`riy to`plamni chop etdi. O`n sakkiztagina she`r jamlangan. «Xijron kunlarida» deb atalgan bu kitobchanning paydo bo`lgan kuni dunyoga Zulfiya nomi bilan atalgan qismat yaraldi. Bu qismat bir qatra bo`ldi-yu, unda zamondosh ayol qalbi o`zining jahoniy dardi, iztirobi, faryodi bilan akslandi. Zulfiya degan ismda hijronzada yuraklarning ohi, nidosi mujassam bo`ldi. Darhaqiqat, shoirlik unvon emas – qismat! Buning isbotini butun borlig`i bilan, barcha ohanglari va ranglari bilan shoira Zulfiya ijodida ko`rmoq mumkin. qaysi zamonda, qaysi yurtda yashamasin, birinchi galda o`z qalbining holatini ayon etadi va agar bu holat minglarning, millionlarning qalbiga esh bo`lsa shoir nidosi umumxalq, umumbashariy nidoga aylanadi. Shoirlik hamma zamonda qismat bo`ldi.

Ey sevgisi aziz, ey sevimli yor,
Ketma, aslo ketma ko`zimdan yiroq.
Garchi tushimda ham seni bir ko`rish
Hijron kunlaridan ming bor yaxshiroq.

Bundoq mehr va sog`inch bilan to`lgan satrlarning haqiqiy bahosini bermoq uchun she`r bitilgan yillar zahmatini, fojialarini tasavvur etmoq kerak. Bu misralar judolik dardida o`rtangan necha ming yuraklarga malham bo`lganini, necha ming ko`ngil daftariga ko`chirilganini xayol qilmoq kerak. Nega men so`zni «Hijron kunlarida» kitobidan boshladim? Axir ungacha ham Zulfiyaning «Hayot varaqlari», «She`rlar», «Qizlar qo`shig`i» singari she`riy to`plamlari nashr etilgan edi. Bu to`plamlardagi o`zining tiniq jozibasini bilan kishini rom etuvchi talay she`rlar o`sha vaqtdayoq Zulfiya ismini adabiyotga olib kirgan va mustahkam mavqe bergan edi. Biz bu kun o`sha kitoblarni varaqlab mahorat bosqichlarini poyama-poya egallab borayotgan iste`dod nafasini sezamiz, she`riyatning umidli kelajagini ko`ramiz. Lekin «Hijron kunlarida» kitobini o`qiganda biz shunga amin bo`lamizki, shoirlik iste`doddan ham, mahoratdan ham yuqoriroq tushuncha. Yaxshi she`rlar yozmoqning, hatto barkamol satrlar bitmoqning o`zi hali haqiqiy ma`nodagi shoirlik emas. Toki butun kitob va har bir misrada shoirning o`zligi, bor olami bilan qalbu idroki, dardu quvonchi, tarjimai holi va dunyoqarashi bilan she`rning egasi namoyon bo`lmas ekan, dilkashu dardkash Inson ko`rinib turmas ekan – bu hali to`la ma`nodagi she`riyat emas. «Hijron kunlarida» kitobi bilan o`zbekning uyida shoira tug`ildi, ayol zotining fidoyilik va bardosh, jasorat va nazokat, umid va o`kinch to`la sadosi bo`lib shoira dunyoga keldi va dunyoga kelgan kundan o`zining boqiyiligini ta`min etdi. Zulfiyani shoir qilgan o`z dardli qismati va bu dardli qismat haqidagi samimiy va ehtirosli nidosi. Ulug`lardan biri aytgan ekan: «Shoirni iztirob yaratadi va bu iztirob she`riyat uchun quvonch bo`ladi». Bu so`zlar bus-butun shoira Zulfiyaga taalluqlidir. Shoirani dunyoga keltirgan ulug` iztirob o`z aksiyati bo`lgan ulug` baxtni ham yaratdi. Bu ulug` baxt to`la to`kis xalq va she`riyatnikidir. She`riyat olamiga har bir ijodkor o`z qo`shig`i bilan kirib keladi. Zulfiya she`riyatga Vafo qo`shig`i bilan kirdi. Va bu qo`shiq ayol sadoqatining yuksak tarannumiga aylandi. Vafodek muqaddas, pokiza tuyg`uning qimmatini hech bir zamonda kam bo`lgan emas. Lekin dahshatli jang yillarida yor sadoqatining buyuk jangovar qudratga aylanganini o`sha davr kishilari biladilar. Urushni ko`rganlar aytadilar: «Bizning g`alabamizni «Katyusha» qurolidan ko`ra ko`proq «Katyusha» qo`shig`i ta`min etdi». Bu so`zlarda ulug` haqiqat bor. «Katyusha» ayni vafo haqidagi sodda va o`lmas qo`shiqdir. Zulfiyaning sadoqat satrlari o`zbek jangchisining o`ziga xos

«Katyusha»si bo`ldi. Shoir qalblarning tarjimoni. Uning yuragini titratadigan rangin tuyg`ulari odatda hayotiy kuzatishlarning, xayolot parvozining mahsuli bo`ladi. Lekin shoira Zulfiyaning vafo qo`shig`i na kuzatishlar, na xayolot mevasi, balki inson Zulfiyaning o`z hayot qo`shig`idir. Shuning uchun ham bu qo`shiq shunchalar yuksak, shunchalar mukammal, shunchalar jozibdir. O`zbek xalqining hassos shoir o`g`loni Hamid Olimjon va ardoqli shoira qizi Zulfiyaning tutash umri tillarda dostonidir. Bu sevgi va ijod qissasi haqida she`rlar bitilgan, hali ulug` ishq dostonlari kabi o`lmas asarlar yozilgusidir. Lekin, shoiraning birgina – «Hijroning qalbimda, sozing qo`limda» degan satri yozilajak barcha «Hamid va Zulfiya»larga sarlavha bo`lmoqqa loyiq. «Hijron kunlarida» kitobi nashr etilgan 1944 yil Zulfiya hayotida umrlik hijron kunlarining boshlanishi bo`ldi. Shu yil dahshatli falokat Hamid Olimjonni hayotdan olib ketdi. Shoira uchun mushkul sinov yillari boshlandi. Bu so`ngsiz iztirob oldida bardoshning, alam oldida qat`iyatning imtihoni edi. Zulfiya qalbidagi ana shu ziddiyatlar kurashi, pinhoniylar zilzilalar o`sha yillarda yozilgan she`rlarda eng nozik tebranishlarigacha sezilib turadi. Bu kurashda shoira yuragining jasorati – hayotbaxsh qudrati, umid va ishonchi g`alaba qildi.

Hijroning qalbimda, sozing qo`limda,

Hayotni kuylayman, chekinar alam.

Tunlar tushimdasan, kunduz yodimda,

Men hayot ekanman, hayotsan sen ham.

She`riyatimizning hech bir shubhasiz eng nodir durdonalari qatoridan o`rin olgan «Bahor keldi seni so`roqlab»she`ridagi bu satrlar haqida keyincha atoqli shoira Vera Inber shunday degan edi: «Bu qadar og`ir musibatdan so`ng bir yil o`tib shunday umidbaxsh satrlarni bitish uchun qanchalar qudrat kerak!» Zulfiya shunday qudratni topa oldi. Tabiat ato etgan iste`dod, yurt muhabbati, el xizmatiga kamarbastalik, she`riyat zahmati, yo`llar va odamlar shoira yuragining buyuk tayanchi bo`ldilar. Yillar osha uning she`ri go`zallik va harorat, ijtimoiy salmoq va mardonalik kasb eta bordi. Darhaqiqat, Zulfiya she`riyati mardona she`riyat. Hatto eng mahzun tuyg`ularni ifoda etgan satrlarda ham mag`rur iroda, vazmin qat`iyat bor Shoirni zamon va muhit yaratadi. To`g`rirog`i, zamon va muhit oldidagi burch yaratadi. Bular shoirga mavzu beradi, ijod mundarijasini belgilaydi. Zulfiyani shoir qilgan va mana yarim asrdan buyon el ardog`iga bois bo`lgan xislat hayot bilan doimiy hamnafaslik tuyg`usidir. Bu uzoq va sharafli ijod yo`lining har bir bosqichida – bu bosqichlar uzluksiz izlanish, mahorat pillapoyalaridan pog`onama-pog`ona yuksalish bosqichlari bo`ldi – shoira zamon hodisotiga – ijtimoiy hayot voqealariga har daqiqa o`z munosabatini bildirdi, bu munosabat umuman shoir munosabati emas,

balki Zulfiyaning va faqat Zulfiyaning munosabati bo`ldi. Shoiraning o`zligi, betakror iste`dodi she`rdan-she`rga, kitobdan-kitobga yangi-yangi qirralari bilan namoyon bo`lib bordi. Hamda bugun o`zining keng mavzu doirasi bilan ranginligi va jozibasi bilan, samimiyati va bor qudrati bilan ko`z oldimizda yaxlit bir she`riyat – Zulfiya she`riyati yuksalib turibdi. Zulfiya iste`dodi umummamlakat adabiyotida alohida hodisadir. Tarixiy qismat Sharq ayolining ovozini jahon minbariga olib chiqish sharafti va zahmatini Zulfiya zimmasiga qo`ydi. Bu mas`uliyat uning ijod ufqini va hayot tarzini belgiladi, taniqli jamoat arbobi sifatidagi, tinchlik va xalqlar do`stligining jarchisi sifatidagi o`rnini ta`minladi. «O`g`lim, sira bo`lmaydi urush» she`ri dunyoning qaysi tiliga tarjima qilingan bo`lsa, o`sha tilda so`zlagan onalarning nidosi bo`ldi, «Mushoira» esa Osiyo va Afrika yozuvchilari birdamlik harakatining madhiyasidek jaranglab turibdi. Madhiya, tarona... Yo`q, bu so`zlarda qandaydir tantanavorlik bor. Zulfiya she`riyatiga xos xususiyat – chuqur samimiyat, nozik o`ychanlik, nurli dard va yorqin obrazlilikdir. Mana Hindiston mavzusidagi she`rlardan biri – «Baxshish»:

Choyingday tim qora yirik ko`zlaring,
Boqishi tilanchmas, mutelikmas – o`q!
Nahot, sen topingan ming bir tangrining
Sodiq bandalardan hech xabari yo`q...

Ko`pchilik she`rxonlar odatda ravon, engil, o`ynoqi she`rlarga ishqiboz bo`ladilar. Ularni davralarda maroq bilan yod o`qib, kuyga solib aytib yuradilar. Zulfiyaning she`rlari bu toifadagi she`rlardan emas. Ular silliq, oson o`qilmaydi. Bu she`rlarni to`xtab-to`xtab har bandining mag`zini chaqib o`qishga to`g`ri keladi. Shoiraning o`zi ham ularni osonlik bilan yozgan emas. Har bir so`z yurakni og`ritib, sitib olingandek. Rus tilida «vstradannoe» degan qisqa va aniq ifoda bor. Zulfiya satrlariga ana shu ifoda to`la-to`kis muvofiqdir. «Yozaman, asabu fikrim savalab» – deydi shoira bir she`rida. Haqiqatan ham uning har bir misrasida yuk bor, ma`no va obrazlar yuki bor, hissiyotning aniq suvratlari bor. «Bir saf olcha gulda – naq qator gulxan oq o`t-la yonganda tong husni o`char» yoki «Janub bu! Bir dengiz iliq og`ushda javlon urganlarga kelar havasim». Bir dengiz iliq og`ush! Chinakam shoirona satr. Zulfiyaning har bir she`ri juda katta ijodiy ehtiyojning mevasi. U she`r yozish zaruratga aylangandagina qo`lga qalam oladi va har bir misra, har bir so`zga o`ta talabchanlik bilan tosh qo`yadi. O`ziga, she`riga berahmlik Zulfiya iste`dodining xususiyatidir. She`r shakllari, vazn uslublari bobidagi shoiraning

izlanishlari alohida diqqatga sazovordir. Bu izlanishlar toza irmoqlar bo`lib uning ijod dengizini har lahza yangilab turadi. Zulfiya ilhomi sarbastga ham moyil. Ayniqsa, etmishinchi yillardan boshlab yozilgan she`rlarning talay qismi ana shu zamonaviy erkin vazndadir. Bu vaznning hali ko`pchilik o`rganmagan va shoirlar ham hali to`la kashf etmagan tarovati, imkoniyatlari bor. Sarbast – o`lchov qirg`og`iga sig`magan toshqin tuyg`ularning vaznidir. Bejiz emaski, hozirgi yosh shoirlar bu vaznga ko`proq moyillik bildirmoqdalar. Zulfiya she`riyati kun sayin ko`proq izdoshlar tarbiyalamoqda. Yillar va yo`llar... Bugun shoira o`z umrining nurli yuksakliklaridan turib, o`tgan hayotiga boqadi. Yurgan yo`llarini xotirlaydi, yuragiga yaqin kishilarni eslaydi. Shoiraning bosib o`tgan yo`llari sayyoramizga bir necha bor belbog` bo`lgulikdir. Biz qaysi yurtga qadam qo`ymaylik, adabiyot ahli orasida Zulfiya nomini eshitamiz. Belgradda keksa shoira Desanka Maksimovich bilan ko`rishganimizda uning ilk murojaati: «Zulfiyaxonim sog`- omonmilar?» degan savol bo`ldi. Shunda ko`nglimdan bir fikr o`tdi: Zulfiya nomi O`zbekiston nomi bilan egiz tushunchaga aylanibdi, dunyo xalqlarining O`zbekistonga bo`lgan mehri, o`zbeklarga hurmati shoiraga bo`lgan mehrda mujassam bo`libdi.

Bilaman: sevgidan samoda chirpirak
Parvozlari qaytmas boz,
Ne desam, beqiyos u ishqli yillarim
Ko`rkiga nazira!
Emassan jalada ko`llarni savalab
Bezotgan bir xubob,
Insonning hech bitmas umidu ishqidan nishona.
Har tongi – bir varaq, har shomi elga esh,
toledan bir insho, bitta bob,
Hayotning hech qachon uzilmas rishtasi
boriga ishona-ishona –
Bitilgich bitta she`r!
Har satri ko`ksimda etilib tirilgan,
Dardi ham quvonchi borlig`im zabt
Etgan jarangli zalvorli.
Tashakkur, yana men tirikman,
Kerakdan-kerakman,
Sabrga bo`ysungan fikr-o`y shiddatli,
Bir shirin g`amzali, g`alvali.

Bu satrlar shoironing «Tong bilan shom aro» deb atalgan yangi she`riy turkumidan. Naqadar teran, naqadar dardlik va naqadar yuksak mahorat bilan yozilgan misralar. To`la asos bilan aytish mumkinki, bu kunda Zulfiya o`z ijodining kamolot cho`qqisida turibdi, kelajakka ishonch ko`zi bilan boqib: «O, ertam, eng go`zal afsonam» deb turibdi:

Chorlading, jonimni tashlading tengsiz kuch

Jasorat jangiga, ongladim:

Lutfiydek kuylasam buyuk dard va qudrat borligin!

Zulfiya singari siymolar xalqning baxti bo`lib yaraladilar. Bu baxt avvalo o`zbekniki, O`zbekistonniki, so`ngra esa dunyoniki.- deydi O`zbekiston Qahramoni, Xalq shoiri Erkin Vohidov.

Yana bir Xalq shoirimiz Abdulla Oripov “Eng avvalo, muhtaram Zulfiya opamizni kattayu kichik adiblar qatori men ham chin dildan muborakbod etaman. Zulfiya opa deganda daf`atan ko`z oldimizda turfa chechaklar bilan ziynatlangan bir chamanzor namoyon bo`ladi. Bu gulzor go`zal she`riyatning muattar bo`ylari bilan orolangandir. Fazilatlar sarchashmasida Zulfiya opaning shoiralik iqtidori turar ekan, bu iqtidor shoiramizning nomini jahonga tanitgan oliy belgidir. Zulfiya opa suhbatlarida, maqolalarida o`zlarini g`oyatda kamtarin tutib, kam ijod qilganliklarini chiroyli bir nadomat bilan aytib turadilar. Bu gaplar chindan ham kamtarlik va samimiyat tufayli aytilgan. Lekin gap miqdorda emasligi barchamizga ayon-ku. Zulfiya she`riyatining salmog`i uning ancha murakkab yillarda ham chinakam poeziya sifatlariga sodiq qola olganligi bilan belgilandi. Masalan, adabiyotda sxematizmga o`xshash ohanglar avj olgan yillarda Zulfiyaning Hamid Olimjon xotirasiga bag`ishlangan, chuqur insoniylik bilan sug`orilgan dardchil she`rlari yaratildi. Bu she`rlarga o`z vaqtida bir oz hadiksirab qaragan tanqidchilar ham uchragan. Balki o`sha yillarda shundoq hollar bo`lishi tabiiydir. Lekin davr va adabiyot taraqqiyoti she`riyatimizni shonli yo`lga – Zulfiya ijodini bezab turgan she`riy turkumlar yo`liga olib chiqdi. Zulfiya opaning keyingi yillarda yaratgan she`rlarida esa falsafiylik g`oyatda teranlashib borayotir. Bu kabi fazilatlar poeziyaning o`lmasligini ta`minlaydigan noyob unsurlardir. Ijodiy safarlarda yurgan paytlarimiz, qardosh mamlakatlardagi adabiy suhbatlar chog`ida jahonning eng atoqli shoirlari bizdan Zulfiya opamiz haqida so`raganlarida, u kishiga samimiy salomlarini etkazishni iltimos qilganlarida, Zulfiya opadek ajoyib inson bilan hamyurt ekanligingdan faxrlanib ketasan kishi. Ko`plab nomdor adiblar Zulfiya opaga hurmat bilan she`r bag`ishlaganlar yoki asarlarida opaning nomlarini ko`p bora ehtirom ila zikr etganlar. Adabiy davralarda Zulfiya opaga juda katta mehr bilan

boqib, u kishini “she`riyatimiz malikasi” deb atab keladilar. Opaning hayot jasorati esa qanchadan-qancha qalamkashlar uchun go`zal va afsonaviy ijodiy mavzu bo`lib kelayotir. Bu mavzuda ko`plab she`rlar, dostonlar, hatto sahna asarlari ham yaratilgan. Adabiyot vakillariga xalqning bu qadar e`zoz-e`tibori bejiz emas. Munis, mehnatkash, mushfiq xalqimiz o`zining iste`dodli shoira qizini, hayoti sadoqat va vafo bilan yo`g`rilgan farzandini albatta ardoqlaydi-da. Suhbatlarimizdan birida men opaning keyingi she`rlari haqida quvonib so`zlaganimda, u kishi: “Ha endi yoshlardan orqada qolmay deyman-da”, deb lutf qildilar. Men esa: “Yo`q, Zulfiya opa, siz she`riyatimizning hamisha oldingi safida edingiz, bundan keyin ham shu oldingi safida boraverasiz”, dedim. Bu o`rinda opaning gaplari hammamizga o`rnak bo`larli kamtarlik bo`lsa, mening javobim ayni haqiqat edi”-deydi O`zbekiston Qahramoni.

Xulosa qilib aytganda, Zulfiya Isroilovani ijodini milliy zaminga teran tomir otgan daraxtga o`xshatish mumkin. Zulfiya har bir o`zbek ayoliga o`rnak bo`la oladi. Davr va poeziya ayol erki, ayol qalbi, ona baxti va armonlarini kuylovchiga intizor bo`lgan paytda Zulfiyaxonim bir chaqmoq kabi ana shu bo`shliqni to`ldirib yuzaga chiqdi. Uning sadosi chaqmoqday bo`lsa-da, davriyligi qisqa bo`lmadi. Hayot sinovlari, yo`qotishlar baxtga, muhabbatga limmo-lim qalb tug`yonlarini to`sa olmadi. Zulfiyaxonim sermashaqqat ijod bog`ining haqiqiy malikasi edi. Surati va siyratidan ibo, andisha, muhabbat va mehr yog`ilib turgan she`r shaklidagi nafosat malikasi! Uning ijodida tabiatga oshuftalik, muhabbat, ayolning pokiza hislari, onalik, mas`uliyat va sadoqat o`zgacha jaranglaydi. Yuzlab shoira qizlarning ijod bog`ida quloqch yoyishi, minglab ayollarning o`z qadr-qimmatini va erkini to`la anglay olishi Zulfiyaxonimning sharofati bilan ekanligi hech kimga sir emas, u nafaqat shoira, balki jamoat arbobi sifatida ham dovuq qozondi, qisqacha aytganda, u haqiqiy o`zbek ayolining ma`naviy qiyofasini yaratdi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. M. Zulfiya, Toshkent, 1985; Ibrohimov M., Quyoshli she`riyat ijodkori, Toshkent, 1986;
2. Mirvaliev S. O`zbek adiblari. Toshkent: „Yozuvchi“, 2000.
3. Naim Karimov. m. G. Gulyama, 1983.
4. Qayumov L. Shoira Zulfiya. Toshkent, O`zadabiynashr, 1965.
5. Sultonova M., Ijod sahifalari, Toshkent, 1975; Zulfiya [bibliografiya], Toshkent, 1977;
6. Umurova G. (2017). Zulfiya badiiy mahoratining ba`zi qirralari //O`zbek tili va adabiyoti. - Toshkent
7. <https://darakchi.uz/oz/45180>